

लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा

१. दिइएका शब्द र तिनका अर्थबिच जोडा मिलाउनुहोस् :

शब्द

अर्थ

युगपुरुष ➡ कुनै निश्चित समयसीमाभित्र महान् व्यक्तित्व स्थापित गर्न सफल व्यक्ति

नक्षत्र ➡ ज्योतिष शास्त्रअनुसार मानिसका असल खराब अवस्थाका स्थापक

जीवन ➡ शरीरमा प्राण रहेसम्मको अवस्था

धडाधड ➡ चाँडो चाँडो काम सिध्याउने गरी, सरासर, धमाधम

म्याट्रिकुलेसन ➡ हालको एसईई सरहको परीक्षा

प्रज्वलित ➡ एकदम बलेको, दन्केको

परिवेष्टित ➡ चारैतिरबाट घेरिएको

२. अनुच्छेदमा रेखाङ्कन गरिएका सङ्क्षिप्त शब्दका पूरा रूप लेखी पुनर्लेखन गर्नुहोस् :

राष्ट्रिय समाचार समितिका पत्रकार मोहन प्रधानमन्त्रीको अन्तर्वार्ता लिएर घर गए । उनकी श्रीमती रमा जनता माध्यमिक विद्यालयमा प्रधानाध्यापक थिइन् । विद्यालय व्यवस्थापन समितिको बैठक सकेर निस्कँदा उनलाई ढिलो भएछ । बाटामा त्रिभुवन विश्वविद्यालयका उपप्राध्यापक दावासँग र प्रमुख जिल्ला अधिकारी रमेशसँग रमाको भेट भएछ । उनीहरू एकछिन कुराकानी गरेर आआफ्ना घरतिर लागेछन् । रमा घर पुग्दा पत्रकार मोहन गोरखापत्रमा प्रकाशित समाचार पढेर बसेका रहेछन् ।

३. दिइएको अनुच्छेदबाट कुनै तीनओटा सिङ्गो शब्द पहिचान गरी तिनलाई वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् :

देवकोटाले जे लेखे र जुन जुन जिम्मेवारी पाए, प्रायः ती सबैमा उनले राष्ट्रको हितमा काम गरेर आफ्नो अब्बलता प्रदर्शन गरे । देवकोटा आफूले हात हालेका हरेक क्षेत्रमा एक असल व्यक्तित्वका रूपमा चिनिए । उनका चेला आज पनि उनी जस्तो शिक्षक र प्राध्यापकसँग तुलनीय व्यक्ति भेट्न नसकेको कुरा गर्छन् । शिक्षामन्त्री हुँदा नेपाली भाषालाई पठनपाठनमा अनिवार्यविषयका रूपमा लागु गर्ने गराउने कार्यमा उनैको विशेष पहलकदमी रह्यो । तत्कालीन नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठानको स्थापनामा सक्रिय संलग्न भएर संस्थागत रूपमा साहित्य र संस्कृतिको विकासको ढोका खोल्ने कार्यमा उनको योगदान चिरस्मरणीय रहेकै छ । त्रिभुवन विश्वविद्यालय कहाँ रहने भन्ने स्थान चयन पनि उनीबाटै भयो । उनी एक यस्ता मोती हुन् जसले जुन क्षेत्रलाई स्पर्श गरे त्यस क्षेत्रलाई भन् भन् चम्काइदिए ।

प्राध्यापक (प्रा) ➡ मेरो विश्वविद्यालयमा प्राध्यापक बनेर शिक्षण गर्ने लक्ष्य छ ।

नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान ➡ मेरो मामा नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठानमा जागिरे हुनुहुन्थ्यो ।

त्रिभुवन विश्वविद्यालय (त्रिवि) ➡ म स्नातकोत्तर त्रिभुवन विश्वविद्यालयमा पढ्ने छु ।

४. दिइएका पद पदावलीलाई आशय खुल्ने गरी वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् :

पठनपाठन ➡ विद्यार्थीहरू बिधालयमा पठनपाठन गर्न जान्छ ।

देहावसान हुनु ➡ लक्ष्मी प्रसाद देवकोटाको ५० वर्षको उमेरमा देहावसान भएको थियो ।

मन्त्रमुग्ध पार्नु ➡ कृष्णले बाँसुरी बजाएर सबैलाई मन्त्रमुग्ध पारे ।

स्वर्णकाल ➡ धेरै मान्छेहरू बाल्यकाललाई नै जीवनको स्वर्णकाल मान्छन् ।

भुलभुलैया ➡ माया प्रेम भन्ने कुरा पनि दुई दिनको भुलभुलैया रहेछ ।

नवजात शिशु ➡ नवजात शिशुलाई राम्रो स्याहार चाहिन्छ ।

बोध र अभिव्यक्ति

३. दिइएका प्रश्नको उत्तर भन्नुहोस् :

(क) 'लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा' जीवनीमा देवकोटाको बाल्यकालको वर्णन कुन अनुच्छेदमा गरिएको छ ?

➡ 'लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा' जीवनीमा देवकोटाको बाल्यकालको वर्णन दोस्रो अनुच्छेदमा गरिएको छ ।

(ख) जीवनीको अन्तिम अनुच्छेदको सार वाक्य कुन हो ?

⇒ जीवनीको अन्तिम अनुच्छेदको सार वाक्य 'उनको पार्थिव शरीर यस धर्तीमा नरहे पनि उनी आफ्ना अमूल्य कृतिमा अनवरत बाँचेका छन् र अमर बनेका छन्' हो।

(ग) जीवनीमा देवकोटाको जीवनका कठिन क्षणको वर्णन कुन सन्दर्भपछि आएको छ ?

⇒ देवकोटाको जीवनका कठिन क्षणको वर्णन उनको संलग्नता र योगदानको सन्दर्भपछि आएको छ ।

(घ) देवकोटाका कृतिसम्बन्धी वर्णन जीवनीको कतिऔं अनुच्छेदमा छ ?

⇒ देवकोटाका कृतिसम्बन्धी वर्णन जीवनीको छैटौं अनुच्छेदमा छ ।

४. दिइएको अनुच्छेद मौन पठन गर्नुहोस् र सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् :

प्रश्नहरू

(क) देवकोटाको निबन्ध सङ्ग्रहको नाम के हो ?

⇒ देवकोटाको निबन्ध सङ्ग्रहको नाम 'लक्ष्मी निबन्ध सङ्ग्रह' र 'दाडिमको रुखनेर' हो ।

(ख) देवकोटा प्रसिद्ध महाकाव्य कुन कुन हुन् ?

⇒ देवकोटा प्रसिद्ध महाकाव्य 'शाकुन्तल', 'सुलोचना', 'महाराणा प्रताप प्रमिथस' आदि हुन् ।

(ग) देवकोटाले कुन कृतिमार्फत लोकभाकालाई शिखरमा पुऱ्याए ?

→ देवकोटाले 'मुनामदन' मार्फत् लोकभाकालाई शिखरमा पुऱ्याए ।

(घ) देवकोटा किन सर्वोत्कृष्ट नेपाली साहित्यकारका रूपमा परिचित छन् ?

→ देवकोटाले आफ्नो जीवन अवधिमा प्रशस्त र गहकिला कविता, खण्डकाव्य, महाकाव्य, निबन्ध आदि रचना गरेकाले नेपाली साहित्यमा सर्वोत्कृष्ट कविका रूपमा प्रख्यात छन्।

५. दिइएका घटना सन्दर्भ कुन कुन सालमा भएका हुन्, जीवनीका आधारमा लेख्नुहोस् :

(क) लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाको जन्म : वि.सं. १९६६

(ख) मनदेवी चालिसेसँग विवाह : वि.सं. १९८१

(ग) म्याट्रिकुलेसन परीक्षा उत्तीर्ण : वि.सं. १९८२

(घ) आइएस्सी परीक्षा उत्तीर्ण : वि.सं. १९८५

(ङ) अङ्ग्रेजी पढ्न दरबार हाइस्कूलमा भर्ना : वि.सं. १९७७

(च) अफ्रो एसियाली लेखक सम्मेलनमा सहभागी : वि.सं. २०१५

(छ) डा. के.आई. सिंहको मन्त्रिमण्डलमा शिक्षामन्त्रीमा नियुक्त : वि.सं. २०१३

||

६. दिइएका प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् :

(क) लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाको व्यक्तिगत जीवनमा कस्ता कस्ता उतारचढाव आए, उनको जीवनीका आधारमा लेख्नुहोस् ।

⇒ लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाले जीवनमा पारिवारिक, स्वास्थ्य र आर्थिक क्षेत्रमा समस्या भोग्नुपयो । देवकोटाले २५-२६ वर्षको उमेरमा बुबा, आमा र छोरी गुमाउनु पयो । उनले जीवनमा 'पागल' को संज्ञा पनि खेप्नुपर्यो । देवकोटालाई क्यान्सर रोगले सतायो । एकातिर क्यान्सरको सहनै नसकिने पीडा र अर्कातिर उपचारको आर्थिक सङ्कटले देवकोटालाई प्रताडित गयो । लक्ष्मीपूजाका दिन जन्मे पनि जीवनभर उनलाई लक्ष्मीले उपेक्षा गरिन् । यसरी उनको जीवनमा अनेकौँ उतारचढाव आएको बुझ्न सकिन्छ ।

(ख) देवकोटामा रहेको देशप्रेम र क्रान्ति चेतनाको वर्णन गर्नुहोस् ।

⇒ नेपालको प्रकृति, नेपाली धर्ती, नेपाली संस्कृति र नेपाली भाषा साहित्यलाई मुटुदेखि नै माया गर्दै साहित्य सिर्जना गर्ने देवकोटा नेपाली साहित्यका युगपुरुष हुन् । उनी बिरामी भएर भारतमा उपचार गराउँदा विदेशमा बसेर मर्नुभन्दा आफ्नै देशमा बसेर सक्दो सेवा गर्ने विचार लिएर काठमाडौँ आए । देवकोटाले जे लेखे र जुन जुन जिम्मेवारी पाए, प्रायः ती सबैमा उनले राष्ट्रको हितमा काम गरे । नेपाली भाषा साहित्यलाई विश्वसामु प्रभावकारी ढङ्गले चिनाए । त्यसैगरी उनको प्रतिभा राणाहरूको निरङ्कुशतामा पनि मुर्झाएन, जहिलेसुकै फक्रिरह्यो, फुलिरह्यो । मुलुकमा जति बेला प्रजातन्त्र प्राप्तिका लागि क्रान्तिको आगो सल्कँदै थियो, त्यति बेला उनले पनि विद्रोहको बाटो समाते । उनी प्रजातान्त्रिक आन्दोलनमा संलग्न भए । उनी बनारसबाट निस्किए 'युगवाणी' पत्रिकामार्फत् निरङ्कुशता विरुद्ध विद्रोहको वाणी फुके ।

(ग) देवकोटालाई आशुकविका रूपमा चिनाउनुहोस् ।

⇒ आशुकवि भनेर छिटो कविता रचन सक्ने कविलाई बुझिन्छ । उनी कुरा गर्दागर्दै कविता लेख्न सक्थे र कवितै कवितामा कुराकानी गर्न सक्थे । उनले तीन महिनामा 'शाकुन्तल' महाकाव्य, १० दिनभित्रका ६० घण्टामा 'सुलोचना' महाकाव्य र एकै रातमा 'कुञ्जिनी' खण्डकाव्य लेखेका थिए । उनी हिँड्दा हिँड्दै, बस्दा

बस्दै धारा प्रवाह कविता लेखिदिन्थे । उनले कुनै दृश्य वा घटनालाई तत्काल कवितामय भाषामा उत्कृष्ट वर्णन गर्न सक्थे । त्यसैले उनलाई आशुकवि मान्न सकिन्छ ।

(घ) 'लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा' को जीवनीबाट कस्तो सन्देश पाइन्छ, लेख्नुहोस् ।

➡ देवकोटा एक यस्ता मोती थिए जसले, जुन क्षेत्रलाई स्पर्श गरे त्यस क्षेत्रलाई चम्काइदिए । पारिवारिक वियोग, चरम आर्थिक अभाव र प्रतिकूल राजनैतिक अवस्थामा पनि उच्च स्तरका साहित्य रचना गरेका थिए । हामी पनि प्रतिकूल अवस्था भए पनि लक्ष्यमा अग्रसर हुनुपर्छ । आफ्नो देशलाई माया गर्नुपर्छ अनि समाज र राष्ट्रको सेवामा तल्लीन रहनुपर्छ । आफ्नो भाषा र साहित्यलाई विश्वमा चिनाउनुपर्छ । आफ्नो क्षमतालाई चिनेर अगाडि बढ्ने मानिस सफल मान्छे बन्न सक्छ । यसरी मानवताको भाव बोकेर समाजका कुनै न कुनै क्षेत्रमा विशेष योगदान पुर्‍याउन सक्नुपर्छ भन्ने सन्देश उनको जीवनीबाट पाउन सकिन्छ ।

७. व्याख्या गर्नुहोस् :

(क) देवकोटाको महासागर जस्तो प्रतिभा राणाहरूको निरङ्कुशताको साँघुरो सुरुङ्गभित्र कसरी बग्न सक्थ्यो र ?

➡ माथिको वाक्यांश 'लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा' जीवनी पाठबाट उद्धृत गरिएको हो । जतिबेला देवकोटाको कलमको जादु सुरु भयो, त्यतिबेला नेपालमा राणाहरूको निरङ्कुश शासन चलिरहेको थियो । खुलेर साहित्य सिर्जना गर्न नपाइएको त्यो प्रतिकूल समयमा उनको साहित्यकार व्यक्तित्व कहिल्यै मुर्झाएन, जहिलेसुकै फक्रिरह्यो, फुलिरह्यो । उनको कलम साँघुरो सुरुङ्गभित्र सीमित रहेन ।

मुलुकमा जति बेला प्रजातन्त्र प्राप्तिका लागि क्रान्तिको आगो सल्कँदै थियो, त्यति बेला उनले पनि विद्रोहको बाटो समाते । उनी वि.सं. २००४ मा प्रजातान्त्रिक आन्दोलनमा संलग्न भए । उनले बनारसबाट प्रकाशित हुने 'युगवाणी' पत्रिकामार्फत् निरङ्कुशता विरुद्ध युगले चाहेको विद्रोहको वाणी फुके । उनकै पालामा र उनको पनि संलग्नतामा काठमाडौँमा पुस्तकालय खोली जनतामा राणाविरोधी चेतना फैलाउन खोज्दा राणाहरुद्वारा लाईब्रेरी पर्व पनि घटाइएको थियो । यस्तो अवस्थामा पनि बिजुली वेगमा अनवरत साहित्य रचना गर्ने देवकोटाले सङ्ख्यात्मक र गुणात्मक रूपले सर्वाधिक कृति रचना गरेर नेपाली साहित्यलाई समृद्ध तुल्याएका छन् । स्वच्छन्दतावादी कविको विशेषता बोकेका कवि देवकोटाले निरङ्कुश शासन व्यवस्था हुँदा पनि स्वच्छन्द बनेर सिर्जनामा लागि रहे । राणाहरुको धरपकड, डर धम्की र त्रासका बाबजुद पनि यो तह र सङ्ख्यामा साहित्य सिर्जना गर्नुले देवकोटाको प्रतिभा नरोकिएको स्पष्ट हुन्छ । जसरी महासागरको पानी साँघुरो सुरुङ्गभित्र बग्न सक्दैन, त्यसरी नै राणाहरुको निरङ्कुशताभित्र देवकोटाको प्रतिभा सीमित हुन सकेन । उनको प्रतिभा विश्वभर फैलियो र नेपाली साहित्यले विश्व साहित्यकै हाराहारीको प्रौढताको शिखर छुन पुग्यो ।

(ख) हिउँको माझमा जन्मेको हाम्रो साहित्य कहिल्यै पनि एउटै पर्वत शृङ्खलाको भुलभुलैयामा बिलाउने छैन ।

➡ माथिको वाक्यांश 'लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा' जीवनी पाठबाट उद्धृत गरिएको हो । वि. सं. २०१५ मा तत्कालीन सोभियत संघमा भएको 'अफ्रो एसियाली लेखक सम्मेलन' मा भाग लिँदा उनले यो महत्त्वाकाङ्क्षी विचार प्रस्तुत गरेका थिए । महाकवि लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाको प्रतिभा विश्वभर फैलिएको थियो र नेपाली साहित्यले विश्व साहित्यकै हाराहारीको प्रौढताको शिखर छुन पुगेको थियो । देवकोटाले नेपाली भाषा साहित्यलाई विश्वसामु प्रभावकारी

ढङ्गले चिनाएका थिए । 'अफ्रो एसियाली लेखक सम्मेलन' मा उनले नेपाली साहित्य विश्व साहित्यसँगै हातेमालो गरेर अगि बढ्ने विचार प्रस्तुत गरेका थिए । यो कुरा सहभागीको हृदय हल्लाउने गरी सारगर्भित पाराले यसरी व्यक्त गरेका थिए । नेपाली साहित्य हिउँ र पर्वतशृङ्खलाको भुलभुलैयामा बिलाउने छैन र विश्व साहित्यकै स्तरमा विकास हुने बताएका थिए । हाम्रो साहित्य पनि एउटै प्रवाहमा सम्मिलित भएर एसिया तथा अफ्रिकालाई परिवेष्टित गर्ने साहित्यको असीम महासागरमा मिल्ने उनको आँकलन थियो । उनको यो आत्मविश्वास प्रशंसनीय छ । यस महासागरद्वारा सिञ्चित त्यो साहित्य पहिलेभन्दा अझ बढी सुन्दर र सम्पन्न बनेर जलविन्दुका रूपमा फेरि हाम्रा पहाडमा नै बर्सने कुराबाट उनको नेपाली साहित्यप्रतिको प्रेम भल्किन्छ । वास्तवमा यस्तो व्यक्तित्व नेपाली साहित्यले पाउनुमा हामी गर्व गर्ने पर्छ ।

८. लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाको साहित्यिक योगदानको समीक्षा गर्नुहोस् ।

➡ विराट् प्रतिभाशाली र महान् कवि लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा (वि.सं.१९६६-२०१६) नेपाली साहित्यका अतुलनीय योगदान दिने चिरस्मरणीय स्रष्टा हुन् । नेपालको प्रकृति, नेपाली धर्ती, नेपाली संस्कृति र नेपाली भाषा साहित्यलाई मुटुदेखि नै माया गर्दै साहित्य सिर्जना गर्ने देवकोटा नेपाली साहित्यका युगपुरुष हुन् । त्रिचन्द्र कलेजबाट बी. ए. सम्मको शिक्षा हासिल गरेका देवकोटाले बिजुली वेगमा अनवरत साहित्य रचना गरे । देवकोटाले सङ्ख्यात्मक र गुणात्मक रूपले सर्वाधिक कृति रचना गरेर नेपाली साहित्यलाई समृद्ध तुल्याए ।

दरबार हाइस्कूल पढ्दादेखि नै कविता लेख्न सुरु गरेका देवकोटाले त्यसै बेला अङ्ग्रेजीमा कविता लेखेर समस्त शिक्षक र सहपाठी साथीलाई चकित पारिदिएका थिए । छाँगो छडछडाएभैं बिजुली वेगमा कविता लेख्ने देवकोटा नेपाली भाषा साहित्यका स्वच्छन्दतावादी साहित्यकार हुन् । उनका शाकुन्तल, सुलोचना, महाराणा प्रताप प्रमिथस आदि प्रसिद्ध महाकाव्य हुन् । उनले मुनामदन, कुञ्जिनी र लुनी जस्ता दर्जनौं खण्डकाव्य लेखे । उनले यात्री, पागल जस्ता सयौं कविता लेखे । उनले लेखेका साह्रै गहकिला निबन्ध लक्ष्मी निबन्ध सङ्ग्रह दाडिमको रुखनेरमा सङ्कलित छन् । उनको एउटा सावित्री सत्यवान भन्ने नाटक र चम्पा उपन्याससमेत प्रकाशित छ । वास्तवमा उनले लगातार चार दशकसम्म विभिन्न विधाका दर्जनौं साहित्यिक कृति रचना गरी नेपाली साहित्यलाई समृद्ध तुल्याए । उनको कलमको जादुमय स्पर्शले नेपाली साहित्यले विश्व साहित्यकै हाराहारीको प्रौढताको शिखर छुन पुग्यो । उनले मुनामदनमार्फत् ओभेल परेको भ्याउरे छन्दलाई देवकोटाले नै शिखरमा पुऱ्याएका थिए । उनले तीन महिनामा शाकुन्तल महाकाव्य, १० दिनभित्रका ६० घण्टामा सुलोचना महाकाव्य र एकै रातमा कुञ्जिनी खण्डकाव्य लेखेका थिए । त्यसैले उनी आशुकवि हुन् । उनी त्रिचन्द्र कलेजका प्राध्यापक पनि भए । उनी २०१३ सालमा डा. के. आई. सिंहको मन्त्रिमण्डलमा शिक्षामन्त्री बने । देवकोटाले जे लेखे र जुन जुन जिम्मेवारी पाए, प्रायः ती सबैमा उनले राष्ट्रको हितमा काम गरेर आ नो अब्बलता प्रदर्शन गरे । देवकोटा आफूले हात हालेका हरेक क्षेत्रमा एक असल व्यक्तित्वका रूपमा चिनिए ।

उल्लिखित योगदानका कारण उनी नेपाली भाषा साहित्यमा सर्वोत्कृष्ट कविका रूपमा प्रख्यात छन् । उनले विश्व समुदायमा नेपाली जाति र भाषाको शिर उच्च पारेका थिए । क्यान्सरकै कारण मृत्युशैयामा छटपटाउँदा पनि उनले साहित्य सिर्जना गर्न छोडेनन् ।

देवकोटाको कवित्व प्रतिभा, कविताको गुणात्मक मूल्य र सङ्ख्यात्मक योगदान आज पनि अद्वितीय रहेको छ । नेपाली कविताको अहिलेसम्मको यात्रामा प्रतिभा, रचना परिमाण र उत्कृष्ट गुणस्तरका दृष्टिले देवकोटा सर्वोच्च कवि मानिएका छन्। उनको पार्थिव शरीर यस धर्तीमा नरहे पनि उनी आफ्ना अमूल्य कृतिमा अनवरत बाँचेका छन् र अमर बनेका छन्।

५. दिइएको अनुच्छेदबाट मुख्य मुख्य चारओटा बुँदा टिपी सारांश लेख्नुहोस् :

➡ बुँदा टिपोट:

- भाषाको काम समाजको तथा व्यक्तिको आवश्यकता पूर्ति गर्नु रहेको,
- नेपाली भाषामा अभिव्यक्ति क्षमता र नयाँ नयाँ शब्दलाई आत्मसात् गर्ने क्षमता रहेको,
- नेपाली भाषाका वक्तामा अरु भाषाका शब्द प्रयोग नगर्ने प्रतिबद्धता हुनुपर्ने,
- भाषा नेपालको मौलिक पहिचानसँग गाँसिएको हुनाले भाषिक आत्मनिर्भरतातिर हाम्रो सोच र प्रयास हुनुपर्ने ।

नेपाली भाषाको संरक्षण

भाषाको काम समाजको तथा व्यक्तिको आवश्यकता पूर्ति गर्नु हो । नेपाली भाषामा अभिव्यक्ति क्षमता र नयाँ शब्दलाई आत्मसात् गर्ने क्षमता रहेको छ। नेपाली भाषाका वक्तामा अरु भाषाका शब्द प्रयोग नगर्ने प्रतिबद्धता हुनुपर्छ। भाषा नेपालको मौलिक पहिचानसँग गाँसिएको हुनाले भाषिक आत्मनिर्भरतातिर हाम्रो सोच र प्रयास हुनुपर्छ ।

अनुच्छेदमा दिइएको शब्द सङ्ख्या ११५

सारांशमा हुनुपर्ने शब्द सङ्ख्या ३५

सारांशमा भएको शब्द सङ्ख्या ४४

१०. व्यक्तिवृत्तको ढाँचाबारे दिइएको अनुच्छेद अध्ययन गर्नुहोस् र माध्यमिक तहमा शिक्षक हुनाका लागि आवश्यक हुने विवरण समावेश गरी व्यक्तिवृत्त बनाउनुहोस् :

व्यक्तिवृत्त

नाम : XXXXXXXXXXXXXXXX

जन्म मिति : वि.सं XXXX-XX-XX

आमा / बुवाको नाम: XXXXXXXXXXXXXXXX /
XXXXXXXXXXXXXXXXXX

स्थायी ठेगाना : XXXXXXX, XXXXXXX, नेपाल

अस्थायी ठेगाना: XXXXXXX, XXXXXXX, नेपाल

शिक्षादीक्षा : शिक्षणशास्त्रमा स्नातकोत्तर

पेसा व्यवसाय तथा काम: शिक्षण

रुचि क्षेत्र: अध्ययन र अध्यापन

कामको अनुभव: XX वर्ष

तालिम: शिक्षक तालिम

सम्पर्क नम्बर: ५५XXXXXXXX

११. लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाको जीवनी पढेपछि तपाईंलाई भविष्यमा कस्तो व्यक्ति बनूँ जस्तो लाग्यो, लेख्नुहोस् ।

➡ लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाको जीवनी पढेपछि मलाई भविष्यमा असल मान्छे बनूँ जस्तो लाग्यो । हुनत मसँग लक्ष्मीप्रसाद देवकोटासँग जस्तो अद्वितीय प्रतिभा त छैन तैपनि आफ्नो क्षमता र हैसियतले भेटेसम्म समाजको कुनै क्षेत्रमा योगदान पुऱ्याउने इच्छा बढेको छ । साहित्यिक र यस्तै कलाका क्षेत्रमा काम गर्न नसके पनि एउटा समाजसेवी भएर समाजको सेवा गर्न मन लाग्यो । हामीले व्यक्तिगत खुसी मात्र हेरेर नहुने रहेछ । एउटा सामाजिक र चेतनशील प्राणी भएको नाताले अरुको लागि पनि काम गर्नुपर्ने रहेछ । म पहिला त राम्रोसँग आफ्नो अध्ययनलाई पुरा गर्ने छु अनि एउटा सफल र असल मान्छे बनेर समाजको हितमा पनि लाग्ने छु ।

१२. 'देवकोटा छाँगे छडछडाए भैं कविता लेख्ने कवि हुन् भन्ने भनाइप्रति सहमति प्रकट गर्दै पाठक प्रतिक्रिया लेख्नुहोस् ।

➡ महाकवि लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा नेपाली भाषा साहित्यलाई मुटुदेखि नै माया गर्दै साहित्य सिर्जना गर्ने नेपाली साहित्यका युगपुरुष हुन् । छाँगे छडछडाए भैं विजुली वेगमा कविता लेख्थे । उनले लगातार चार दशकसम्म विभिन्न विधाका दर्जनौँ साहित्यिक कृति रचना गरी नेपाली साहित्यलाई समृद्ध तुल्याए । उनी कुरा गर्दागर्दै कविता लेख्न सक्थे । अभ्र भनी, उनी कवितैकवितामा कुराकानी गर्न सक्थे । उनले तीन महिनामा 'शाकुन्तल' महाकाव्य, १० दिनभित्रका ६० घण्टामा 'सुलोचना' महाकाव्य र एकै रातमा 'कुञ्जिनी' खण्डकाव्य लेखेका थिए । । यिनै योगदानका कारण

उनी नेपाली भाषा साहित्यमा सर्वोत्कृष्ट कविका रूपमा प्रख्यात छन् । प्रशस्त र गहकिला कविता, खण्डकाव्य, महाकाव्य जस्ता रचनाले गर्दा उनी महाकविका रूपमा सम्मानित छन् । उनी आशुकवि हुन् । उनी हिँड्दा हिँड्दै, बस्दा बस्दै धारा प्रवाह कविता लेखिदिन्थे । उनले छोटो समयमा मात्र लेखेनन्, स्तरीय र गहन कृतिहरू लेखे । त्यसैले छाँगो छड्छडाए भैं उनका कलमबाट सिर्जना फुरिरहन्थे भन्ने कुरामा दुई मत छैन ।

१३. दिइएको अनुच्छेद पढ्नुहोस् र सोधिएका प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् :

(क) प्रश्नहरू

(अ) चट्याङ भनेको के हो ?

➡ समुद्र सतहभन्दा १५ हजारदेखि २५ हजार फिटमाथि आकाशमा उत्पन्न विद्युत्को प्रवाह चट्याङ हो ।

(आ) चट्याङ कसरी पर्छ ?

➡ जब बादलमा भएका कण आवेशित भएर धन र ऋण आवेशमा परिवर्तित हुन्छन् तब विद्युत् उत्पन्न हुन्छ । यो करेन्टले कहिलेकाहीँ पृथ्वीको सतहमा उच्च भोल्टेजले ठक्कर खान्छ र चट्याङ पर्छ ।

(इ) चट्याङ परेका बेला गर्न नहुने काम के के हुन् ?

➡ चट्याङ परेका बेला अग्लो वस्तु, रुख, गाडी, खुला ठाउँ, भन्डा बाँध्ने पाइप वा बॉसनजिक र विद्युतीय वस्तुनजिक जानुहुँदैन ।

(ई) चट्याङबाट हुने दुर्घटनाबाट कसरी बच्न सकिन्छ ?

➡ चट्याङबाट हुने दुर्घटनाबाट बच्न पक्की भवनमा आश्रय लिनुपर्छ ।

(ख) भाषिक संरचना र वर्णविन्यास पहिचान गर्नुहोस् :

(अ) 'पक्की भवनमा आश्रय लिनुपर्छ' वाक्यमा प्रयोग भएको कारक र विभक्ति लेख्नुहोस् ।

(आ) अनुच्छेदबाट सरल र तिर्यक् कारक जनाउने दुई दुईओटा वाक्य टिपोट गर्नुहोस् ।

(इ) अनुच्छेदबाट 'अ' प्रयोग भएका दुईओटा शब्द पहिचान गरी लेख्नुहोस् ।

१४. दिइएको सन्दर्भ पढ्नुहोस् र तोकिएको कार्य गर्नुहोस् :

माथिको अनुच्छेदमा जस्तै जागिरका लागि सहर पस्न लागेकी एक महिलाले राधिका मिश्रको उद्यमशीलताको यो घटना सुनेर अभिप्रेरित भई आफैँले 'साइकल मर्मत केन्द्र' खोलेको कुराको अभिनय गर्दै कक्षामा प्रस्तुति दिनुहोस् ।

भाषिक संरचना र वर्णविन्यास

२. दिइएका रेखाङ्कित शब्दको अर्थका आधारमा कारक चिनाउनुहोस् :

हरिले ⇒ कर्ता कारक

सिन्काले ⇒ करण कारक

कान ⇒ कर्म कारक

कान ➡ कर्म कारक

घरबाट ➡ अपादान कारक

अस्पतालमा ➡ अधिकरणकारक

डाक्टरले ➡ कर्ता कारक

उसलाई ➡ सम्प्रदान कारक

औषधी ➡ कर्म कारक

आजदेखि ➡ अपादान कारक

३. दिइएको अनुच्छेदमा रहेका रेखाङ्कित कारक सरल वा तिर्यक् के हुन्, पहिचान गरी कक्षामा छलफल गर्नुहोस् :

सुनिताले ➡ तिर्यक कारक

अनितालाई ➡ तिर्यक कारक

म ➡ सरल कारक

तँ ➡ सरल कारक

पुस्तकालय ➡ सरल कारक

मलाई ➡ तिर्यक कारक

मुनामदन ➡ सरल कारक

पुस्तक ➡ सरल कारक

पुस्तकालयमा ➡ तिर्यक कारक

यो ➡ सरल कारक

किताब ➡ सरल कारक

यस ➡ तिर्यक कारक

किताबमा ➡ तिर्यक कारक

मुना ➡ सरल कारक

मदनको ➡ तिर्यक कारक

कथा ➡ सरल कारक

तैले ➡ तिर्यक कारक

देवकोटाको ➡ तिर्यक कारक

कुञ्जिनी ➡ सरल कारक

खण्डकाव्य ➡ सरल कारक

त्यो ➡ सरल कारक

किताब ➡ सरल कारक

४. सरल र तिर्यक् कारक प्रयोग भएका तीन तीनओटा वाक्य
लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा' जीवनीबाट खोजेर लेख्नुहोस् ।

सरल कारक:

उनी कुरा गर्दागर्दै कविता लेख्न सक्थे । त्यहाँ उनी सिकिस्त
बिरामी परे ।

तिर्यक् कारकः

विराट् प्रतिभाशाली र महान् कवि लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा नेपाली साहित्यका अतुलनीय योगदान दिने चिरस्मरणीय स्रष्टा हुन् । नेपालको प्रकृति, नेपाली धर्ती, नेपाली संस्कृति र नेपाली भाषा साहित्यलाई मुटुदेखि नै माया गर्दै साहित्य सिर्जना गर्ने देवकोटा नेपाली साहित्यका युगपुरुष हुन् । शिक्षित र पठित परिवारमा जन्मेका जीवनमा दुःख र सुखका अनेकौँ उकाली र ओराली भोगेका देवकोटाले किशोरावस्थादेखि नै स्तरीय कृति रचना गरे ।

५. अनुच्छेदबाट विभक्ति लागेका चारओटा शब्द टिपोट गरी तिनको कारक छुट्याउनुहोस् :

➡ कलेजमा: अधिकरण कारक

घरबाट : अपादान कारक

विद्यार्थीलाई : सम्प्रदान कारक

मार्करले: करण कारक

६. सबै प्रकारका विभक्ति लागेका शब्द पर्ने गरी कुनै एक सङ्गीतकारका बारेमा लेख्नुहोस् ।

सङ्गीतकार कालीप्रसाद बास्कोटाले (कर्ता कारक) आँलाले (करण कारक) गितार (कर्म कारक) बजाउँछन् । उनी एक दशकदेखि (अपादान कारक) निरन्तर सङ्गीतमा (अधिकरण कारक) लागेका छन् । उनले गीत गाएर श्रोतालाई (सम्प्रदान कारक) भरपुर मनोरञ्जन दिन्छन् ।

७. 'लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा' जीवनीबाट 'छ्य' र 'क्ष' प्रयोग भएका चार चारओटा शब्द टिपोट गरी लेख्नुहोस् ।

७. 'लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा' जीवनीबाट 'छ्य' र 'क्ष' प्रयोग भएका चार चारओटा शब्द टिपोट गरी लेख्नुहोस् ।

'छ्य' प्रयोग भएका शब्द: छन्, छाएको, छिया, इच्छा,

'क्ष' प्रयोग भएका शब्द: लक्ष्मीप्रसाद, नक्षत्र, शिक्षित, शिक्षक ।

८. दिइएका 'छ्य' र 'क्ष' प्रयोग भएका शब्द पर्ने गरी छोटो अनुच्छेद लेख्नुहोस् :

⇒ सुप्रिया गुलाबी पछ्यौरी ओढेर विद्यालय आएकी थिइन् । उनलाई बाटोमा गाडीले हिलोले छ्यापेछ । चिसो लागेर होला, उनी हाछ्युँ पनि गरिन् । कक्षामा उनलाई सबैले माया गर्छन् । उनको शिक्षा यही विद्यालयबाट सुरु भएको हो । उनको बुबाआमा पनि शिक्षित हुनुहुन्छ । उनीसँग बिताएका हरेक क्षण अविस्मरणीय छन् । उनी भविष्यमा दक्ष व्यक्ति बनेर समाजको रक्षा गर्ने छिन् भनेर सबैले आशा गरेका छौं ।

९. दिइएको अनुच्छेदलाई शुद्ध गरी पुनर्लेखन गर्नुहोस् :

⇒ ज्वाली सरले कक्षामा आएर नेपाली भाषा र साहित्य पढाउनुभयो । उहाँको सिकाउने तरिका गजबकै छ । उहाँले पढाएको त छ्याङ्गै बुझिन्छ । दिनेश, उमेश र ऋषिलाई पनि उहाँले पढाएको साह्रै मन पर्छ रे ।